

функцією демонструє оцінка суб'єктивного кроку часу t . Виявлений позитивний взаємозв'язок зазначених показників доводить, що збільшення однієї отриманої змінної безпосередньо пов'язане зі збільшенням іншої змінної. Це означає, що чим ближче підліток до «чистого» меланхоліку, тим слабша його нервова система, що обумовлює посилення на глибинному рівні проявів істеричних схильностей (демонстративність, втеча у світ брехні, почуття власної нікчемності, скритність і т.д.) і риси акцентуації характеру за епілептоїдним типом (напруженість інстинктивної сфери, в'язкість, важковаговість, інертність психіки, схильність до афектів і т.д.). Зазначені особливості посилюються несприятливою соціальною ситуацією та виражаються у соціально небезпечних тенденціях. Результати аналізу взаємозв'язку факторів делінквентної поведінки підлітків за допомогою дискримінантної функції із загальної кількості досліджуваних дозволили виділити 2 основні групи: делінквентних та законослухняних підлітків. Однак частину з них можна віднести до категорії «випадкових» злочинців, які потенційно не мають схильності до скоєння деліктів.

5. Розроблено психологічний метод, спрямований на визначення схильності підлітків до делінквентної поведінки та рекомендації щодо його використання у профілактичній та корекційній роботі для працівників правоохоронних органів, юридичних та шкільних психологів. Даний метод дозволив об'єднати як суб'єктивні проєктивні та вербальні методики (методика восьми потягів Л. Сонді в модифікації Л. Собчик; Патохарактерологічний діагностичний опитувальник М. Іванова, А. Лічко), так і об'єктивні (хронометрування по методике Б. Цуканова). Процедура обробки отриманих результатів перерахованих методик включає статистично обґрунтовані методи підрахунку і стандартизації даних. Пропонований психологічний метод дозволяє з високим ступенем ймовірності визначати схильність підлітків до протиправної поведінки. Розроблений метод також дозволяє розглядати особистість делінквентного підлітка як саморегулюючу систему, яка в тій чи іншій мірі піддається середовищним впливам, в якій вроджені якості розглядаються як тенденції, що пронизують структуру особистості, починаючись як індивідні передиспозиції, що визначають характер індивіда, рисах і виявляючись у вибірковості та спрямованості соціальної активності індивіда.

Перспективою подальшої роботи є поглиблене вивчення делінквентної поведінки підлітків з точки зору психології часу та створення на основі розробленого психологічного методу комп'ютерної методики експрес-діагностики схильності підлітків до делінквентної поведінки.

References:

1. Barabash, O. (2017). Poniattia ta vydy delinkventnoi povedinky liudyny. [Understand that you see the delinquent behavior of a person]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*. Seriya: Yurydychni nauky, 865, 62-66.
2. Sobchik, L. (1998) Test vosmy vlechenyi Sondy u eho modyfykatsiya. Sobchik L.N. [Szondi's eight drives test and its modification. Sobchik L.N. Introduction to the psychology of individuality]. *Vvedeniye v psykholohiyu undyvydualnosty. Teoryia y praktyka psykhdohyadnostyky Ynstytut prykladnoi psykholohyy*, 1998, 512. (in Russian).
3. Portnytska, N. (2012). Rozdil IV. Osoblyvosti roboty nad pofesiino-orientovanyim zavdanniam z kursu «Psykhologhiia deviantnoi povedinky». [Rozdil IV. Features of work on the job-oriented heads of the course "Psychology of deviant behavior". *Bazovi metodyky do kursu: Patopsykholohichniy diahnostynyi opytuvalnyk dlia pidlitkiv*. <http://eprints.zu.edu.ua/21417/1/%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0.pdf> (in Ukrainian).
4. Chunosov, M. (2013). Klasyfikatsiia vydiv delinkventnoi povedinky yak teoretychna problema. [Classification of types of delinquent behavior as a theoretical problem]. *Kompiuterno-intehrovani tekhnolohii: osvita, nauka, vyrobnytstvo*. 11, 158-161. (in Ukrainian).
5. Tsukanov, B. (2000). *Vremia v psykhyke cheloveka: monohrafyia*. [Time in the human psyche: monograph]. Odessa: Astropynt, 220. (in Ukrainian).

DOI <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-2-18>

ДИВЕРГЕНЦІЯ МІЖ КОНФІДЕНЦІЙНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА КОМЕРЦІЙНОЮ ТАЄМНИЦЕЮ В УКРАЇНІ

Олександр Кравченко,

кандидат юридичних наук (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-8870-7662

alex_23@i.ua

Анотація. Нагальність наукової роботи пов'язана із необхідністю захисту інформації з обмеженим доступом фізичним та юридичним особам, а саме конфіденційної інформації та комерційної таємниці в Україні. Розглянуто наукові погляди на проблематику в цій важливій для нашої держави сфері, що стосується охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці в Україні. Встановлено необхідність дивергенції між юридичними поняттями «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» в Україні. Це питання можна вирішити, прибравши згадки про юридичну особу в законодавчому визначенні конфіденційної інформації в Україні. А саме – сформулювати визначення юридичного терміна «конфіденційна інформація», наприклад, так: конфіденційна інформація – інформація, що має цінність для

фізичної особи, в тому числі інформація про сімейні секрети фізичної особи, інша інформація про фізичну особу, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Щодо комерційної таємниці в Україні: прийняти Закон України «Про комерційну таємницю» на прикладі, який ми пропонували в наших попередніх працях.

Ключові слова: конфіденційна інформація, комерційна таємниця, комерційна цінність, інформація, суб'єкт господарювання.

DIVERGENCE BETWEEN CONFIDENTIAL INFORMATION AND TRADE SECRET IN UKRAINE

Oleksandr Kravchenko,

Candidate of Science of Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-8870-7662

alex_23@i.ua

Abstract. The urgency of scientific paper is related to the need to protect information with limited access to individuals and legal entities, namely confidential information and trade secret in Ukraine. Scientific views on the issues in this important area for our state, which concerns the protection of confidential information and trade secret in Ukraine, are considered. The need for divergence between the legal concepts of “confidential information” and “trade secret” in Ukraine has been established. This issue can be resolved by removing references to a legal entity in the legislative definition of confidential information in Ukraine. Namely, to formulate the definition of the legal term “confidential information”, for example, as follows: confidential information – information that has value for a natural person, including information about family secrets of a natural person, other information about a natural person, access to which is limited to a natural person and which can be distributed in a certain manner at its will in accordance with the conditions stipulated by it.

Regarding trade secret in Ukraine: adopt the Law of Ukraine “On Trade Secret” based on the example we proposed in our previous works.

Key words: confidential information, trade secret, commercial value, information, business entity.

Вступ. Актуальністю наукової праці є встановлення дивергенції між юридичними поняттями конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. В статті аналізується законодавство України, погляди вчених, власні міркування щодо пошуку вирішення проблематики у сфері охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці в Україні.

Метою роботи є науково-теоретичне обґрунтування і розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності організаційно-правових механізм охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці в Україні.

Окремо визначено та охарактеризовано сучасні підходи до сутності комерційної таємниці, як окремого виду таємної інформації. Підкреслюється ключова роль комерційної таємниці, як своєрідного інституту ринкової економіки, яка полягає в забезпеченні економічної безпеки окремого об'єкта від різноманітних загроз і посягань, забезпечуючи його конкурентоспроможність, що значною мірою впливає на загальну безпеку держави, її політичну та економічну незалежність.

Вдосконалення законодавства України у сфері правової охорони конфіденційної інформації, зумовлена в першу чергу захистом інформації про фізичну особу. Інформації, яка має цінність для фізичних осіб, іншої цінної інформації, що стосується фізичної особи, в тому числі сімейні секрети та інша інформація про фізичну особу, яку фізична особа має бажання захистити від витоку та розголошення. Окремий акцент в дослідженні робиться на удосконаленні наступних юридичних понять: «конфіденційна інформація»; «комерційна таємниця». Зроблено висновок, що не зважаючи на доволі розгалужену систему нормативно-правового забезпечення у сфері захисту комерційної таємниці, суттєвою прогалиною законодавчого регулювання у цій сфері виступає відсутність профільного Закону України «Про комерційну таємницю». У законі про комерційну таємницю чітко сформулювати всі необхідні для суб'єкта господарювання правила охорони й захисту комерційної таємниці підприємств, установ та організацій в Україні.

Важливий акцент у науковій статті зроблено на визначенні адміністративної відповідальності у сфері забезпечення правової охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації.

Основна частина. Прагнення наукової роботи є науково-теоретичне обґрунтування дивергенції між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею в Україні, а також розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства у вказаній тематиці нашої розвідки. Встановлення різниці між юридичними поняттями «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» в Україні.

Методологічною основою роботи є сукупність наступних методів дослідження: логіко-семантичний – для удосконалення понятійно-категоріального апарату, зокрема, термінів «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця»; компаративного аналізу – для зіставлення концепцій щодо сутності та розвитку правової охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці в Україні, як інформаційно-правових так і адміністративно-правових аспектів; формально-юридичний – для розкриття системи норм права України, пов'язаних із правовою

охороною конфіденційної інформації та комерційної таємниці; порівняльно-правовий – для дослідження правових та організаційних засад охорони комерційної таємниці суб'єктів господарювання, а також конфіденційної інформації фізичних осіб в Україні.

Задум наукової розвідки зумовлений станом механізмів реалізації державної політики та законодавства України у сфері охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці, а також встановлення можливих шляхів вдосконалення законодавства. Пошуку напрямів удосконалення правових та інституційних механізмів охорони конфіденційної інформації і комерційної таємниці, й порівняння наявних нормативно-правових документів з метою удосконалення законодавчої бази України. Сьогодні суттєвою прогалиною правового регулювання комерційної таємниці залишається правова невизначеність змісту інформації, яка може вважатись у якості досліджуваного об'єкта права інтелектуальної власності.

На погляд О. Кравчука, еволюція сучасного інформаційного права як на глобальному, так і на національному рівнях має враховувати і враховуватиме, цілі та задачі сталого розвитку як найбільш актуальні та універсальні механізми забезпечення суспільного, економічного та екологічного благополуччя (Kravchuk, 2017:44). Ми погоджуємося із О.Кравчуком, щодо інтенсивного розвитку інформаційного права як в Україні, так і у світі.

У відповідності до ст. 21 Закону України «Про інформацію», інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація. Конфіденційною вважається інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень (Pro informatsiiu, 1992).

Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом (Pro informatsiiu, 1992).

У ст. 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації» вказано, що конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов (Pro dostup do publichnoi informatsii, 2011).

Розпорядники інформації, визначені ч. 1 ст. 13 цього закону, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (Pro dostup do publichnoi informatsii, 2011).

У ст. 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» подано визначення таємної інформації як інформації, доступ до якої обмежується відповідно до ч. 2 ст. 6 цього закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству й державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю, в тому числі комерційну таємницю (Pro dostup do publichnoi informatsii, 2011).

О. Світличний вважає, що комерційна таємниця є найбільш універсальним серед інших об'єктів права інтелектуальної власності, а законодавство України, що регулює питання, пов'язані з інформацією, посідає окреме місце у системі права і є міжгалузевим інститутом, до складу якого входять норми конституційного, цивільного, господарського, адміністративного, кримінального та інших галузей права. Право на комерційну таємницю базується на фактичній монополії володільця інформації, а не на юридичній монополії на її використання. Забороняється лише посягати на цю монополію за допомогою незаконних заходів. На володільця інформації покладається обов'язок її збереження та охорони. Проте пошук оптимального визначення комерційної таємниці та відсутність єдиного законодавчого акта, який би врегулював питання з незаконним отриманням, використанням та розголошенням інформації, яка є секретною, ставлять питання про прийняття єдиного законодавчого акта, який би врегулював питання, пов'язані з охороною комерційної таємниці (Svitlychnyi, 2014: 192). Підтримуємо наукове бачення О. Світличного, щодо вдосконалення визначення комерційної таємниці, а також підтримуємо прийняття Закону України «Про комерційну таємницю», для врегулювання усіх правил забезпечення охорони та захисту КТ в Україні.

Визначення комерційної таємниці міститься в Цивільному кодексі України (ЦКУ) (Tsyvilnyi kodeks Ukrainy, 2003), а також у Господарському кодексі України (ГКУ) (Hospodarskyi Kodeks Ukrainy, 2003), але, на наш погляд, потребує удосконалення. У ст. 505 ЦКУ зазначено, що КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію (Tsyvilnyi kodeks Ukrainy, 2003). У ст. 162 ГКУ вказано, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності (Hospodarskyi Kodeks Ukrainy, 2003).

Юридичні терміни на кшталт «володільць КТ» (ГКУ) (Hospodarskyi Kodeks Ukrainy, 2003), «особа» (ЦКУ) (Tsyvilnyi kodeks Ukrainy, 2003), на наш погляд, потрібно замінити на термін «власник КТ», як ми і запропонували в проекті Закону України «Про комерційну таємницю» (Kravchenko, 2019, Administratyvno-pravovi zasady okhorony komertsii noi taie mnytsi v Ukraini: annex A).

У ст. 505 ЦКУ вживається термін «особа» але не зрозуміло, яку «особу» має на увазі законодавець, а саме: юридичну особу чи фізичну особу. На нашу думку, потрібно чітко зазначити в ст. 505 ЦКУ, що саме юридична особа й сформулювати його наприклад так: КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих юридичною особою, яка законно контролює цю інформацію.

В ст. 162 ГКУ зазначено, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності (Hospodarskyi Kodeks Ukrainy, 2003). Тут окрім не зовсім коректного (на нашу думку) терміна «володільць КТ» (змінити на «власник КТ»), потрібно прибрати згадки про конфіденційність, адже конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, а не юридичну особу. І сформулювати визначення КТ у ст. 162 ГКУ наприклад так: суб'єкт господарювання, що є власником технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів до її охорони.

Проаналізувавши законодавство України щодо конфіденційної інформації та комерційної таємниці, можемо зазначити таке:

1. Власник інформації, яка має комерційну цінність, сам визначає на власний розсуд, чи буде інформація, що має комерційну цінність, належати до КІ, чи буде КТ.
2. Власник інформації, яка має комерційну цінність, встановлює заходи захисту цієї інформації та інші аспекти, пов'язані з охороною вказаної інформації (організаційні, юридичні, технічні).
3. Власник інформації, яка має комерційну цінність, встановлює терміни засекречування, коло осіб, які можуть бути ознайомлені з вказаною інформацією (на договірних засадах), та терміни припинення охорони та захисту (КІ або КТ).

З нашої точки зору, дивергенція права — це складний та багатограний процес права та правових систем, виражений у дистинкції та розмежуванні організації форм права, вимогам нормам права.

Підсумовуючи розгляд дивергенції між КІ та КТ, пропонуємо на законодавчому рівні чітко відокремити їх. Аналіз свідчить, що нині різниці практично немає, а власник комерційно цінної інформації самостійно визначає, де КІ, а де КТ. З нашої точки зору, КІ – це секретна інформація, що стосується фізичної особи, КТ – це секретна інформація, що стосується юридичних осіб, підприємств, установ та організацій, яка має комерційну цінність, що позитивно впливає на прибуток суб'єктів господарювання.

Законодавцю потрібно виключити з визначення конфіденційної інформації згадки про юридичну особу й сформулювати його наприклад так:

конфіденційна інформація – інформація, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

У попередніх наукових працях, нами були розкриті наступні аспекти щодо охорони КТ в Україні:

- 1) суб'єкти та їх повноваження щодо охорони КТ в Україні (Kravchenko, 2019, Subiekty ta yikh povnovazhennia shchodo okhorony komertsiiinoi taieimnytsi v Ukraini: 133–156);
- 2) нормативно-правові заходи забезпечення КТ в Україні (Kravchenko, 2019, Normatyvno-pravovi zakhody zabezpechennia komertsiiinoi taieimnytsi v Ukraini: 82–89);
- 3) структура правовідносин у сфері охорони КТ в Україні (Kravchenko, 2019, Struktura pravovidnosyn u sferi okhorony komertsiiinoi taieimnytsi v Ukraini: 137–145).

Потрібно оновлювати і періодично переглядати перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці в Україні, а саме постанову Кабінету Міністрів України (КМУ) №611 (Pro perelik vidomosteï, shcho ne stanovliat komertsiiinoi taieimnytsi, 1993). Для того, щоб суб'єкти господарювання в Україні мали змогу ефективно протистояти сучасним загрозам та викликам. Також чітко розуміти, що є комерційною таємницею підприємства, установи чи організації, а що не може бути нею.

З огляду на загальновідомі факти в теорії адміністративного права, а також враховуючи предмет нашої розвідки, можемо стверджувати, що адміністративно-правові норми у сфері охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці в Україні врегульовують відносини між:

- а) суб'єктами, які здійснюють адміністративно-правові заходи щодо охорони КІ та КТ в Україні та суб'єктами, які винні у вчиненні адміністративного проступку, пов'язаного із порушенням права на КІ та КТ;
- б) вищестоящими та нижчестоящими органами та посадовими особами суб'єктів, які здійснюють адміністративно-правові заходи щодо охорони КІ та КТ в Україні, а також заходи адміністративного примусу в результаті порушення права на КІ та КТ;
- в) суб'єктами, які здійснюють адміністративно-правові заходи щодо охорони КІ та КТ в Україні та суб'єктами, права на КІ і КТ яких порушені.

Як бачимо, визначальною ознакою адміністративно-правових відносин у сфері охорони КІ та КТ в Україні, є наявність такого обов'язкового учасника цих правовідносин, як суб'єкт державного управління, що уповно-

важений здійснювати охорону КІ та КТ в Україні, а також заходи адміністративного примусу в результаті порушення права на КІ та КТ.

Водночас, з огляду на визначені в теорії адміністративного права ознаки адміністративно-правових відносин, необхідно встановити риси адміністративно-правових відносин саме у сфері охорони КІ та КТ в Україні.

Враховуючи загальновідомий факт, що адміністративно-правові відносини врегульовані нормами адміністративного права, можемо визначити першу ознаку адміністративно-правових відносин у сфері охорони КІ, та КТ в Україні.

1. Адміністративно-правові відносини у сфері охорони КІ та КТ в Україні врегульовані нормами адміністративного права. Вони виникають та здійснюються виключно на основі адміністративно-правових норм, що утворюють певну систему законодавства у сфері охорони КІ та КТ в Україні. Найважливішими актами, що містять адміністративно-правові норми у сфері КІ та КТ в Україні є Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України, Положення про Державну фіскальну службу України, Закон України «Про Антимонопольний комітет України», Закон України «Про захист персональних даних».

2. Метою адміністративно-правових відносин у сфері охорони КІ та КТ в Україні є охорона та захист прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, що досліджується.

3. Як вже було зазначено, однією із сторін адміністративно-правових відносин у сфері охорони КІ та КТ в Україні, завжди є суб'єкт державного управління. При цьому, цей суб'єкт уповноважений здійснювати охорону та захист КІ та КТ в Україні, а також заходи адміністративного примусу в результаті порушення права на КІ та КТ.

4. Як вже було наголошено вони виникають між суб'єктами, які здійснюють охорону і захист КІ та КТ в Україні та суб'єктами, які винні у вчиненні адміністративного проступку, пов'язаного із порушенням права на КІ та КТ, між фізичними або юридичними особами, права яких порушені та суб'єктами публічної адміністрації, а також між вищестоящими та нижчестоящими органами та посадовими особами суб'єктів, які здійснюють охорону і захист КІ, та КТ в Україні.

5. Визначальною ознакою адміністративно-правових відносин у сфері охорони КІ та КТ в Україні є їх публічна природа, тобто вони можуть виникати з ініціативи кожної із сторін незалежно від волевиявлення.

6. Зазначені відносини характеризуються тим, що виникають у зв'язку із здійсненням органами публічної адміністрації своїх управлінських функцій, тобто у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності.

Таким чином, на основі вищевикладеного можемо зазначити, що адміністративно-правові відносини у сфері охорони КІ та КТ в Україні – це суспільні відносини, що врегульовані нормами адміністративного права, які виникають між суб'єктами охорони і захисту КІ, та КТ в Україні і винними у вчиненні адміністративного проступку в зазначеній сфері, між фізичними або юридичними особами, права яких порушені та суб'єктами публічної адміністрації, а також між вищестоящими та нижчестоящими органами публічної адміністрації з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, що пов'язана із здійсненням прав і обов'язків у сфері охорони і захисту КІ, та КТ.

Водночас, в контексті нашої розвідки не можна обійти увагою таке важливе питання, як визначення структури адміністративно-правових відносин у сфері охорони КІ та КТ в Україні.

Так, в теорії адміністративного права загальновідомо, що складовими елементами адміністративно-правових відносин є наступні елементи – суб'єкти, об'єкти та юридичні факти. При цьому, зазначені елементи є взаємопов'язаними. Слід також зауважити, що у структурі адміністративно-правових відносин виділяють також такий елемент, як зміст зазначених відносин.

Що стосується зазначених структурних елементів адміністративно – правових відносин, то слід зупинитися на головному з них – суб'єктах, оскільки без наявних суб'єктів будь-які відносини неможливі, в тому числі й адміністративно-правові відносини у сфері охорони КІ, та КТ в Україні.

З урахуванням предмета нашої розвідки зазначемо, що до суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері охорони КІ, та КТ в Україні належать:

1. Суб'єкти, на яких закон покладає обов'язок здійснювати охорону КІ та КТ. До них передусім належать органи державної виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та інші суб'єкти, наділені адміністративно-управлінськими функціями (владними повноваженнями).

Серед суб'єктів владних повноважень, що стосуються охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці, слід виділити наступні: Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство культури та інформаційної політики, Антимонопольний комітет України, органи внутрішніх справ, зокрема органи Національної поліції, Державну фіскальну службу України, Службу безпеки України.

2. Суб'єкти винні у вчиненні адміністративного проступку, пов'язаного із порушенням права на охорону зокрема КІ, та КТ в Україні.

Так, адміністративним законодавством передбачено відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, в тому числі і на комерційну таємницю (ст. 51-2 КУпАП), недобросовісну конкуренцію, одним із проявів якої є отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншому суб'єкту господарювання (ст. 164-3 КУпАП) (Kodeks Ukrainy Pro Administratyvni Pravoporushennia, 1984).

При цьому, слід зазначити, що законодавець на законодавчому рівні визначає такі поняття, як неправомірне збирання комерційної таємниці, розголошення комерційної таємниці, схилення до розголошення комерційної таємниці, неправомірне використання комерційної таємниці.

Отже, зауважимо, що у разі вчинення особою вище зазначених протиправних діянь, вона притягується до відповідальності за вище зазначеними статтями законодавства України.

3. Суб'єкти господарювання, суб'єкти підприємницької діяльності.

Так, у ч. 1 ст. 36 Господарського кодексу України зазначається наступне: «відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до законів України» (Hospodarskyi Kodeks Ukrainy, 2003).

Водночас, відповідно до ч. 2 ст. 506 Цивільного кодексу України майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором (Tsyvilnyi kodeks Ukrainy, 2003).

Як бачимо, відсутність конкретизації суб'єкта права на КІ, та КТ дає нам підстави вважати, що їм може бути і юридична особа, яка правомірно визначила інформацію як КІ або КТ.

4. Фізичні особи, іноземці, особи без громадянства.

Визнання фізичної особи суб'єктом права інтелектуальної власності на комерційну таємницю, а відтак і суб'єктом адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні також впливає із ч. 2 ст. 506 Цивільного кодексу України.

При цьому, слід зазначити, що чинне законодавство не встановлює будь-яких спеціальних обмежень володіння правами на комерційну таємницю для іноземних громадян чи осіб без громадянства. Вони можуть володіти цими правами на тих самих підставах, що і громадяни України.

5. Юридичні особи нашої держави, що здійснюють некомерційну діяльність та іноземні юридичні особи.

У сфері охорони КІ, і КТ в Україні публічним суб'єктивним правом є відповідна категорія, що включає в себе наступні повноваження:

1) право фізичних та юридичних осіб вимагати від суб'єктів публічної адміністрації здійснення юридичних дій направлених на охорону та захист КІ або КТ, їх прав та законних інтересів, пов'язаних із здійсненням права на КІ та КТ;

2) право суб'єктів публічної адміністрації вимагати від винних осіб у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері охорони КІ або КТ дотримання свого обов'язку;

3) право суб'єктів публічної адміністрації застосовувати заходи адміністративного примусу під час притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб у вчиненні адміністративного правопорушення у сфері охорони КІ або КТ.

При цьому, очевидно, що наведений перелік публічних суб'єктивних прав у сфері охорони КІ або КТ в Україні не є вичерпним.

В свою чергу нормативно-правові заходи забезпечення КІ та КТ – це встановлені законом юридичні інструменти, за допомогою яких передбачені на законодавчому рівні суб'єкти здійснюють вплив на суспільні відносини у сфері правового регулювання КІ та КТ з метою забезпечення прав чи захисту порушеного права суб'єктів права на КІ та КТ.

А до нормативно-правових заходів забезпечення комерційної таємниці належать: правова норма у сфері забезпечення правової охорони комерційної таємниці, охорона комерційної таємниці самим суб'єктом господарювання, самозахист суб'єкта господарювання, оформлення на підприємстві певних документів, що забезпечують охорону та захист комерційної таємниці, судовий захист.

Потрібно окремо окреслити повноваження передбачені у ст. 16 Закону «Про Антимонопольний комітет України», відповідно до якої державний уповноважений Антимонопольного комітету України має такі права: а) проводити перевірки суб'єктів господарювання, щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції, а також під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції; б) безперешкодно входити до приміщень підприємств, установ та організацій під час проведення перевірок та розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за умови пред'явлення службового посвідчення і документів, що підтверджують проведення перевірки чи розслідування; в) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання інформацію, в тому числі з обмеженим доступом; викликати для надання пояснень під час розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, посадових осіб і працівників суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб, їх структурних підрозділів, філій, представництв, а також фізичних осіб; у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання – юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження (Pro Antymonopolnyi komitet Ukrainy, 1993).

Висновки. Дивергенція між КІ та КТ полягає в тому, що конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, яка має цінність саме для фізичної особи, і тому в законодавчому визначенні конфіденційної інформації

потрібно прибрати згадки про юридичну особу. А комерційна таємниця – це інформація, що має цінність саме для юридичних осіб, надає переваги на ринку над конкурентами (суб'єктами господарювання), впливає на прибуток підприємств, установ та організацій і тому потребує охорони й захисту.

Це питання можна вирішити, прибравши згадки про юридичну особу в законодавчому визначенні конфіденційної інформації в Україні. А саме – сформулювати визначення юридичного терміна «конфіденційна інформація», наприклад, так: конфіденційна інформація – інформація, що має цінність для фізичної особи, в тому числі інформація про сімейні секрети фізичної особи, інша інформація про фізичну особу, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Щодо комерційної таємниці потрібно прийняти Закон України «Про комерційну таємницю», де чітко сформулювати, що є комерційною таємницею, правила заходів охорони КТ, а також інші аспекти у сфері захисту КТ.

References:

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]. № 436-IV. (2003). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page> [in Ukrainian].
2. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia [Code of Ukraine on administrative offenses]. № 8073-X. (1984). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran3896#n3896> [in Ukrainian].
3. Kravchuk, O. (2017). Zabezpechennia dostupu do informatsii ta tekhnolohii yak napriamy polityky staloho rozvytku [Ensuring access to information and technologies as directions of sustainable development policy]. Proceedings of the *Rozvytok natsionalnoi systemy normatyvno-pravovoi informatsii: komunikatsiinyi ta pravovyi aspekty (v konteksti detsentralizatsii vlady v Ukraini)* (Kyiv, 2017) (eds. Furashev V. M., Petriaiiev S. Yu.). Kyiv: Natsionalnyi tekhnichnyi universytet Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho»; Politekhnik [in Ukrainian].
4. Kravchenko, O. M. (2019). *Administratyvno-pravovi zasady okhorony komertsiiinoi taiemnytsi v Ukraini* [Administrative and legal principles of trade secret protection in Ukraine]. (PhD Thesis). Kyiv [in Ukrainian].
5. Kravchenko, O. M. (2019). Normatyvno-pravovi zakhody zabezpechennia komertsiiinoi taiemnytsi v Ukraini [Regulatory and legal measures to ensure commercial secrecy in Ukraine]. *Recht der Osteuropaischen Staaten*, 1, 82–89 [in Ukrainian].
6. Kravchenko, O. M. (2019). Struktura pravovidnosyn u sferi okhorony komertsiiinoi taiemnytsi v Ukraini [The structure of legal relations in the field of trade secret protection in Ukraine]. *Visegrad Journal on Human Rights*, 3, 137–145 [in Ukrainian].
7. Kravchenko, O. M. (2019). Subiekty ta yikh povnovazhennia shchodo okhorony komertsiiinoi taiemnytsi v Ukraini [Entities and their powers regarding the protection of trade secrets in Ukraine]. *Orhany publichnoi vlady v Ukraini: teoriia ta praktyka* (Monograph) (p. 133–156). Kyiv: MON Ukrainy, NU «Odeska yuryd. akad.» [in Ukrainian].
8. Pro Antymonopolnyi komitet Ukrainy [About the Antimonopoly Committee of Ukraine]. № 3659-XII. (1993). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> [in Ukrainian].
9. Pro dostup do publichnoi informatsii [On Access to Public Information]. No. 32. (2011). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> [in Ukrainian].
10. Pro informatsiiu [On Information]. No. 48. (1992). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
11. Pro perelik vidomosti, shcho ne stanovliat komertsiiinoi taiemnytsi [About the list of information that does not constitute a commercial secret]. No. 611. (1993). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
12. Svitlychnyi, O. P. (2014). Komertsiiina taiemnytsia yak ob'iekt prava intelektualnoi vlasnosti ta mizhhaluzevyi instytut v systemi prava ta zakonodavstva Ukrainy [Commercial secret as an object of intellectual property law and an interdisciplinary institution in the system of law and legislation of Ukraine]. *Publichne pravo*, 1(13), 188–194 [in Ukrainian].
13. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine]. No. 435-IV. (2003). Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312> [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-2-19>

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ТАЄМНИЦЮ КОРЕСПОНДЕНЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Аліна Левченко,

аспірантка кафедри конституційного та кримінального права

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана» (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-0221-3937

AVLevchenko@i.ua

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей обмеження права на таємницю кореспонденції в умовах воєнного стану в Україні та світі. Враховуючи нинішню ситуацію в Україні та введення на всій її території, окрім тимчасово окупованих регіонів, воєнного стану та запровадження у зв'язку з цим обмежень окремих прав і свобод людини, у тому числі права на таємницю кореспонденції, тема дослідження є надзвичайно актуальною. Автором з'ясовано сутність та умови застосування обмежень прав і свобод людини в умовах воєнного стану, проаналізовано моделі конституційного регулювання прав і свобод людини в умовах дії особливих правових режимів та визначено ту, яка притаманна